

Egy falusi nótáriusnak
legújabb pest-budai
utazása,

*melyet az elaludt vérű magyar szívek
felserkentésére és mulatságára*

Gvadányi József

nyomán versekbe foglalt

a szerző

R u d a b á n y a

2003

Írta:
Szablyár Ferenc

Második, bővített és javított kiadás

Szerkesztette:
Hadobás Sándor

Technikai szerkesztő:
Kovácsné Fendrik Zsuzsa

Kiadta
az Érc- és Ásványbányászati Múzeum
3733 Rudabánya, Petőfi u. 24.
Felelős kiadó: Hadobás Sándor *múzeumigazgató*

Elő-járó beszéd

Zajtai uramnak, a *peleskei nótáriusnak* utazásai már le vannak írva, s ezeket nem kisebb poéta, mint *Petőfi Sándor* dicsérte. Ő panaszkodott egynémely tollforgatóra is a *régi jó Gvadányira* emlékező versében, amikor ezt írta:

*Szomorú dolog ez s valóságos csúfság,
Gyötri lelkeiket gyalázatos hívság,
Hívságtól üldözve a kalamust fogják,
S édes anyánk nyelvét szörnyen megrongálják.*

Érdemesnek találtam, hogy a nótárius úr kalandjait mai környezetben tovább szövögessem, tekintet nélkül arra, hogy e csekély munkácska borostyánt vagy bojtortjánt fog nyerni.

Ezen kalandokat elmondja most a nyájas olvasónak a régi *autor* alázatos tisztelője:

Szablyár Ferenc.

EGY NAPOM PEST-BUDÁN

Találkozásom egy ifjúval

Véltem, fogom látni ifjúságunk krémjét,
Csinos öltözetnek és ízlésnek kényét,
Hallok majd az utcán tiszta magyar nyelvet.
E reményben szőttem utazási tervet.

Ám ily öltözetet itten nem láthattam,
Tiszta beszédet is csak ritkán hallhattam,
Hogyan lehetséges? Ezt meg nem foghattam,
Sok különös dolgon elálmélkodhattam.

Első nap az utcán, amikor sétáltam,
Egy deli ifjút felém jönni láttam,
Tetőtől talpig őt jól megvizsgáltam,
Maskara küllemét felette csudáltam.

Nem is voltam biztos, melyik nemhez való,
Mert csüngött a fülén arany fülbevaló,
De jobban megnéztem, s eloszlott kételyem,
Ádámnak utóda állt ott szembe' velem.

Sarkantyús nagy csizma vala az ő lábán,
Nagy borzas körszakáll barnállott az állán,
Kusza, loncsos hajzat borítá vállait,
Ilyen csudabogár előttem álla itt.

Furcsa feliratok voltak az ő mellyén,
Betűkkel hasáig egészen megtelvén,
Mivel e szöveget még kicsit sem értem,
„Mi a jelentésük?” Tőle én ezt kértem.

Azt mondta, hogy ánglus zenészeknek neve
Az, mivel a mellye pingálva van tele,
Többet ő sem tud, mert nem érti az angolt,
Mivel ánglus földön még sosem barangolt.

Szűk és kopottas kék vala a nadrágja,
Mint mikor a posztót a moly sokat rágja.
Hátul még különösb látványosság vala,
Kárpitos szegekkel volt kiverve a fara.

Régen hordhatja ezt – mondtam –, mert úgy véltem,
De már meg is bántam, hogy hamar beszéltem.
„Nem régi ez, fater – felet – tegnap vettem,
Szárait téglával kopottra reszeltem.”

Füleibe dugva két fekete dió,
Azt mondta, hogy ez a „sétáló rádió”,
Muzsika szól ebből nappal is és éjjel,
Innen árad a hang a fejünkbe széjjel.

Ifjú rám köszöntött, azt mondta, hogy „Szia!”
Mivel nem értettem, visszakértem: „Mi a?!”
Hogy mit mondott erre, azt csak alig sejtém,
Elhadart beszéde valóságos rejtvény.

De talán még így is hallottam eleget,
Ahogyan ő mondta: „dobta a szöveget”,
Dobni is kellett azt, olyan volt a textus,
Nem is lett közöttünk semmi lelki nexus.

Mondtam az úrfinak, hagyja e korcs nyelvet,
Amely ilyen nyegle és mértéket elvet,
Bár magyarra hajaz, mégis alig értem,
Világosan szóljon és korához mérten.

Csupa fura, új szó: *kerapek, bigyó, csaj, cucc*,
Melynek értelméről vajmi keveset tudsz,
Sok mondat kész rejtély, zavaros és setét,
Ilyen mostanában *Pest-Budán* a beszéd.

Amíg így oktattam ezt a furcsa öccsöt,
Hanyagul reám szólt: „Hagyd a lelki fröccsöt!
És ne cikizd a szavam és új farmer gatyám,
Húzd el már a csíkot, kopj le rólam, atyám!”

Tüskés szóvirágít, hogy immár letéptem,
Ahogy ő mondaná, én „olajra léptem.”
Azt hittem, hogy megüt a guta ott menten,
Haragom oltani egy korcsmába mentem,

Azaz mentem volna, *Pesten* nincs már korcsma,
Italbolt lett ebből, ami szintén korcs ma.
Búmat ott temettem, őszintén bevallom,
Így végződött első, pest csúf kalandom.

A boltosok utcájában

Három fertályt ütött éppen tíz órára,
Hogy kiértem én egy forgalmas utcára,
Melyen hosszú sorban álltak fényes boltok,
Bennük mindenféle fényes portéka is volt ott.

Az utca elején éreztem illatot,
Amely mindenfelé messzire elhatott,
Lacikonyha-féle működött a járdán,
Ínycsiklandó sülték garmadája várt rám,

Hot-dog! – ezt hirdette öles betűs tábla,
Alatta egy kép volt, magyarázó ábra,
Hamburgert ajánlott mellette egy másik,
És még sok minden jót, amire fogunk vásik.

Kérdeztem kíséřőm: Mért e furcsa nevek,
Mikbőľ a nép érthet ugyancsak keveset?
Hogy keresztelték így *Pesten* e két étket?
Kik követték el e névadói vétket?

Szólott a kíséřőm: Képzeletünk lomha,
Így hirdet ma árut minden lacikonyha,
Sohasem *hamburgit*, mint ahogy azt kéne,
Ha a névadás itt szabály szerint méne.

Nem kapták el jókor itt a *forró kutyát*,
Hogy a *hot dognak* is kiadják az útját,
Nem találtak új szót, s igény se volt rája,
Azóta erre áll mindenkinek szája.

Bár a magyar nyelvhez e szavak nem illnek,
Mondják a sültet is előkelőn *grillnek*.
Köztudott, hogy nálunk mennyi olyan úr van,
Aki úrhatnám és ínycenc, azaz gurman.

Ami az elméket mindenkor meghatja,
Az az idegen szó szüntelen divatja,
Mellőzzük a magyart, mondván azt, hogy ódon,
És csevegünk inkább ily nagyképű módon.

Ha mosópor kerül üzletbe, a pultra,
Neve nem lehet más: *hiper, szuper, ultra*.
Ősi szavaink így lassanként kihalnak,
Hamarosan *fisch* lesz neve itt a halnak.

Valóban, ahogy ott a boltokban jártam,
Magyar feliratot csak ritkán találtam,
Bolt talán már nincs is, jobbára csak *butik*,
Minden divatszó sok félműveltet butít.

Nem tartja a nyelvet senki erős várul,
Kivált, aki ad-vesz, kereskedik, árul,
És ha a portékát nem kínálja soké',
A vásárló boldog, s azt mondja rá: *oké!*

Szóval nem tetszett ott az üzleti bábel,
Amely a nyelvünkkel kurtán-furcsán bán el,
Nem becsüli azt, mi honi és valódi,
Hasra esik annak, ami épp újmódi.

Csitítva haragom, nem maradtam resten,
Vigaszul egy mái iskolát kerestem,
Vágytam megismerni tantárgyat és elvet,
Mely szerint oktatják most a magyar nyelvet.

Látogatás egy iskolában

Így kerültem *Pesten* én egy iskolába,
Ahol elvittek egy magyar nyelvórára.
Miközben óra volt, deákok azalatt
Plajbással húzgálták alá a szavakat.

Kérdeztem kísérőm: mért nincs itt beszéd,
Nem hallani mást csak a plajbászok nesztét,
Micsoda óra ez, hol az ifjú ember
Anyanyelvén szólni egyáltalán nem mer.

Dolgozatírás ez, mégpedig *felmérő*,
Régi módszerektől teljesen eltérő,
Tesztelésnek hívják mostan ezt a módit,
Amely a tanügyben mindenfelé hódít.

Nem kell itt szólni se igent, se nemet,
Könnyen megméretik itt a sok felelet,
Nem kell a gyereket felelettel nyúzni,
Csak a megfelelő szót kell aláhúzni.

Ilyen a *lottó* is, a szerencsejáték,
Mikor a trafikban arra szelvényt válték,
Kilencven szám közül hátha öt lesz a nyertes,
S visszahozza sokszor, mit az ember megtesz.

Ez a nyelvtanóra nagy csendjének titka,
Folyamatos beszéd különben is ritka,
S ha így marad tovább oktatásunk elve,
Divatba jön majd a taglejtések nyelve.

Mert a diákember beszélni már restell,
Mivel szerencsétlenévek óta tesztel,
Összefüggő szöveg ritkán jön ki száján,
Nem tanítják erre az iskola táján.

De talán máshol már különb szelek fújnak,
Nincs ilyen divatja a meg nem szűrt újnak,
Mára már elég volt oktatásból ennyi,
Igyekeztem máshol felfedezést tenni

A hírlapárusnál

Ahogy mendégéltem a nagy pesti utcán,
El-elcsodálkoztam a sok minden furcsán,
Egyik sarkon láttam öles állványzatot,
Rajta újság-lapok sorjában álltak ott.

Mellette kis bolt volt, az ajtaja nyitva,
Olyan volt, mint valami madárkalitka,
Csillogott-villogott minden ablakszeme,
Képes újságokkal volt egészen tele.

Előtte egy árus rikkantott nagyokat,
Kínálgatta folyton ottan a lapokat.
Gondoltam, megnézek belőlük egy párat:
Hol volt tűz, földrengés, melyik folyó árad?

Bár az ókulárém közben föl is tettem,
Az újságcímeknek felét sem értettem,
Hiába is láttam, hiába böngésztem,
Csak néhány ismert szót leltem az egészben.

Volt ott sok fura cím, nem is hinnék kendtek,
Expressz és *Popfotó*, *Tinik*, *Hepiendek*,
Erősen szemet szúrt a fiataloké,
Azt is egyszerűen úgy hívták, hogy: *Oké*.

Többször az újságos hangosan pisszegett,
Gondoltam, valami titok van emegett,
Barátin szóltam rá: „Súgja a fülembel!”
Mire csak mosolygott bele a képembe.

„Uraságod talán nem sejtí, nem tudja,
Hogy lapunk, a *Pszt!* a pesti pletyka kútja,
Mert a kósza hír itt kelendő volt mindig,
S vannak, kik a pletykát készpénznek tekintik.

Akik szeretik a ráfogást, szócsatát,
Azok veszik nálam rendszerint a *Kacsát*,
Amely a pletykáktól szüntelenül hápog,
Adva gyanakváshoz mindig újabb tápot.”

Képeslap-nézők közt én is elvegyültem,
Ám a látottaktól majd a földre ültem,
Otthon ilyeneket sosem teszek falra,
Kapkodtam a fejem, hol jobbra, hol balra.

Első minutumban azt is konstatáltam,
Hogy ily képcsarnokban még sohasem jártam.
Jó hogy otthon maradt az én oldalbordám,
Nézett volna reám szúrósan, gorombán,

Mert bármiről is szólt a kitett lapnak száma,
Címképén pucéran ott volt egy-két dáma,
Födetlen melyekkel, mindenféle pózba’
Voltak fehérnépek ígyen ábrázolva.

Azt mondta kísérőm: Mostan ez a divat,
Ennek hódolnak most a pénz, üzlet miatt,
Ha a cím nem csábos, már lapot se vesznek,
Ez az újmódi itt, ezt nevezik szexnek.”

Megdörzsölöm szemem, talán nem jól látok,
Voltak ruhátlanul nemcsak asszonyságok,
Legények is álltak vagy heverték éppen
Pucér dámák mellett Ádám kosztümjében.

Kíváncsian kértem, miféle e zsurnál?
Mondták, hogy ez van most minden ifjú úrnál.
Ánglusoknál írják textusát és képét,
Így kínálgatják itt *Albion* sok szépét.

Titokban gondoltam, de nem mondtam vóna,
Viszek haza egyet, csak úgy mutatóba,
De tán sérti ez a magamfajta rangját,
És még félreverik a falu harangját.

A spektákulumból elég is volt ennyi,
És az idő haladt, tovább kellett menni.
Mái újságokból most ennyit ellesvén,
Gondoltam, erről is mesélek *Peleskén*.

A kocsikorzón

Hömpölygött az ember odakint az utcán,
Csudálkoztam főleg ifjú dámák puccán,
Utolsó divatot követték a lányok,
Koromat szégyellve fordultam utánok.

Mentem, mendégéltem délidőnek táján
Álmélkodva kocsik tarka sokaságán,
Mondták „csúcsforgalom” van most itten éppen,
El is gyönyörködtem én e nyüzsgő képben.

Ám ahogy mindenben akadhat kis hiba,
Itt sem az angyalok ültek a kocsikba',
Hiába van szabály, légiója jelnek,
Ha a bakon ülők erre nem figyelnek.

Volt ezért koccanás s a száguldó szittyák,
Mint a rossz kocsisok egymást rútol szidták,
Sőt dührohamukban nem voltak ám restek,
Kocsikból kiszállva egymásbak is estek.

Ahogy röpült átok, gyilkos szedte-vette,
Az éles szóváltás átment mindig tettbe,
S hogy a bőszült szándék hirtelen kiforra,
Véres lett a végszó, s a vitázó orra...

És mind tegeződött, majd sűrűn „anyázott”,
Falun nem hallottam szólni így kanászt,
Sok titulust szívtak azon nyomban mellre,
Küldözgették egymást a melegebb helyre.

Mondá a kísérő: „Bizony sose késik,
Hogy a haragosok egymást így becézik,
Miközben vitatják, hogy melyikük fizet,
Leszedik egymásról a szent keresztvizet.”

Utcai perpatvart láttam én jó párat,
Mind csak lassan múltott és hirtelen támadt.
Mondják „népbetegség”, s elterjedt már nagyon,
A doktorok szerint „idegi alapon.”

Az országgyűlésen

Az idő egyfertály három felé jár,
Mikor viziteltünk a diéta-házba’,
Melyet mostan hívnak az ország házának,
Gyönyörködtem ottan ablakok százában.

Megnéztük ebben az újmódi diétát,
Hátha megleljük a követendő példát,
Éppen gyülekeztek karok és a rendek,
Azaz *képviselők*, akik odamentek.

Ámde nem sokáig kellett várni ottan,
Mert a *Ház* elnöke megjelent legottan,
Kísérőm azt mondta, „fő személy az elnök,
Ő adja meg a szót, ha az idő eljött,

Ő az, ki a *Házban* a szónokot inti,
Ha már a beszédjét hosszúnak tekinti.”
Egy csoportban ültek középen és szélen,
Akik voltak itten közös véleményen.

Az ilyen csapatot nevezik ma pártnak,
Amelynek tagjai egymásnak nem ártnak,
Közös kiállásuk tanúsága ennek,
Hogy a szócsatába mindig együtt mennek.

Kísérőm jelezte: „Mindjárt lesz akció,
Mozgásba lendül majd az összes frakció,
Honanyák, honatyák azonnal szót kapnak,
Azt hiszem, hogy ez lesz fénypontja a napnak.”

Máris javasolta az egyik párt bölcse,
hogy pénzét az ország jövőre hogy költse.
Vita indult ezzel, levegő parázslott,
Innen is, onnan is közbeszólás szállott.

Fénylettek a szemek, vörösödtek fejek,
Kis híja, hogy többen egymásnak estenek,
Néztem, e cívódás végül hova jutta,
Féltem, hogy valakit megüt majd a guta.

Ám, amint a pásztor juhazza a nyáját,
A háznak elnöke csengetett egy párat,
Mire nagy nehezen csillapult a lárma,
Mintha sok vitázó éppen erre várna,

Hogy a szócsatában lélegzetet vegyen,
Mint ki kapaszkodik felhőt érő hegyen,
Ám a viharszünet nem sokáig tartott,
Akik szemben álltak, folytatták a harcot.

„Ne is csodálkozzék, ez a vita heve,
Vagy egy még nagyobbnak csupán előszele”
– Mondta a kísérőm, s lemutatott egyszer: –
„Akárhogy is nézzük ez a többpártrendszer.”

Tapsol az egyik párt, tiltakozik másik,
A negyedik sorban valaki most ásít,
Újságot olvas az, ott csevegés hallszik,
Hátul egy honatya jóízűen alszik.

Ám aki elnökölt, unva a szájtépést,
Szavazásra tette fel aztán a kérdést.
Számba vette gyorsan, ki van itt vagy távol,
Mint a tanító, ki jelenlétet számol.

Ezután az elnök még valamit mondott,
Mire a honatyák megnyomtak egy gombot,
Csudálatos módon gyúltak ki a számok,
Melyet agy-masina titokban summázott.

A voksolás végét eztán kihirdették,
Gyorsan író jegyzők egy könyvbe vezették,
Mivel pedig szünet következett eztán,
Pár perc múlva végre kint voltunk az utcán.

A pingált falakról

Ami megkapott még az utcán sétálva,
Házakat, falakat sorba itt mustrálva;
A sok firkálmány is feltűnt a szememnek,
Érdeklődtem rögvest, mi az oka ennek?

Mert a mi falunknak a régi szokása,
Hogy fehérre meszelt valamennyi háza,
Nincsen rajta ábra, semmiféle firka,
Ökörvizeléshez hasonlatos minta.

Ám itt tiszta falat seholse' láthattam,
És ennyi mázolmányt szó nélkül nem hagytam.
Kísérőmre néztem, véleményét kértem,
Mielőtt még mindezt káprázatnak vélném.

„Bárhogy csodálkozik, ez is divattermék,
Fiatalok űzik, korosztályos emlék.
Éjszaka működnek festékszóró géppel,
S reggelre gyarapszunk ennyi furcsa képpel.

Versengnek egymással, amint azt hallani,
Ki tud a falakra többet rondítani,
Ki fest magasabbra és feltűnő helyen,
És ez minden éjjel ugyancsak így megyen.

Látványnak bizony ez nem éppen vidító,
A neve taljános, úgy hívják: *graffító*,
Mivel a föstékje erős és nem talmi,
Csak nagyon nehezen lehet lekaparni.

„Hát nincs éji strázsa, bakter vagy hasonló,
Ki védi a rendet, ha már ilyen romló?
„Van itten szép számmal, ám az ilyen képek
Firkálása csupán bocsánatos vétek.”

Kimondja ugyanis erről a jogszabály,
Föstési tilalom ezekre most nem áll.
Sőt, a tisztelt polgár még példát is kapott,
Mikor börtönfalat *graffitóztak* rabok.

Mivel erről nékem egész más az elvem,
Tovább feszegetni e kérdést nem mertem.
Magamba fojtottam, amit ott gondoltam,
A *graffitók* között tovább bandukoltam.

Egy tanácskozáson

Benéztem ezután egy kicsit elkésve
Egy főhivatalban rendezett gyűlésre.
„Hogyan gazdálkodjunk?” Ez volt ígért címe.
Mit hallottam ottan? Elmondom most, íme:

Magos emelvényen állott az orátor,
Elmondta, hogy milyen változás lesz mátol.
Mondatonként megállott az istenadta,
Mivel szónoklatát papírból olvasta.

Mikor a hangsúllyal letette a pontot,
Fel is ébreszté azt, kire álom rontott,
Mikor a szendergők agyán az suhan át,
Hol vesztették el a gondolat fonalát.

Ily okot nem adott ez a nagy mondat,
Nem volt ottan fonal, hát még egy gondolat!
S mivel a hallgatók erre nem is vártak,
Csak a testük volt ott, s tovább szundikáltak.

Hallgattam ott én is, pisszenni se mertem,
Mivelhogy a témát jól még nem ösmertem,
S bár a szó ismerős, még sincsen veleje,
Nem tudni, mi volt a vége és eleje.

Amit most idézek, az a jobbik része,
Ebből sejteni csak, milyen volt egésze,
Melyben termelésünk eléri az ormot,
Ha megvalósítjuk a javallt reformot.

„Írányt vettünk – mondta – célunk már nem téved
A valós hiányok csökkentése végett,
Termelő szféránkban szűk a keresztmetszet,
Nem mehet az tovább, ami eddig tetszett.

S ami nem jött össze tervszerűen eddig,
Differenciáltan megszervezzük keddig,
Ha szájtáti módon nem tévelygünk, állunk,
Akkor e csődből is sokat profitálunk.”

Kérdeztem kísérom: „Mi ennek a magva?
Hogy finoman szóljak, nékem kissé zagyva,
Szállnak a mondatok, de értelmük semmi,
Gőzöm sincs, hogy mit mond, mi akar ez lenni?”

„Akad szónok elég, ki nem haza bölcse,
Azért beszél csupán, hogy az időt töltse,
S miközben azt hiszi, hogy nagy sikert arat,
Összehordoz fűt-fát, tücsköt és bogarat.

Mindig van új szólam, időszerű frázis,
Ahogy esik, puffan, senkit meg se ráz is,
Ezt kell megtanulni, s bár a siker kétes,
Így lehet valaki egy új *Demoszténesz*."

Az utcára lépve tűnődve megálltam,
Tőlem nem messzire *Pázmány* szobrát láttam,
Féltem, hátha tudja nyelvünk állapotját,
S elhajítja egyszer súlyos pástorbótját.

A lányok fertálya

Amint elhagytuk a tanácskozó helyet,
Kísérőm egy régi városrészbe vezet,
József városának hívják ezt a fertályt,
Ahol sétálgatunk csevegve ekkortájt. -

Nem gondolva arra, hová, merre jutunk,
Keskeny kis utcákon vezetett az utunk.
Bérkaszárnnyák voltak, setét kapualjak,
Itt is alkalmam nyílt, hogy élményről valljak.

Az tűnt fel ott nekem első minutában,
Hogy sok lány álldogál az utcán magában,
Házak előtt, sarkon, kapuk hajlatában,
Magukat kelletve feltűnő ruhában.

Volt, kinek pendelye csak a combját verte,
Más meg a mellét is mutogatni merte,
Férfiaknak szemét így magára vonva...
Kérdően néztem én a kalauzomra.

„Látom, csodálkozik ezen nagyon kegyed,
Ez a *józsefstadti* szórakozó negyed” –
Mondta kísérőm, kinek már megszokott,
Hogy ilyen árulják magukat asszonyok.

„Néha pendelyük sincs, csak egy „forró nadrág”,
Az új módi szerint ruhájuk így szabják” –
Világosított föl erről a barátom,
Mint aki már régen ismerős e tájon.

Közben egy perszóna rám is szemet vetett,
Kacsintva mutatta, hogy mennyiért lehet...
Azaz, kegyeinek mostan mi az ára,
Hízeltgő szavakkal invitált szobára.

Egy boltnak cégérén ezt olvastam: *Peep-show*.
Sejtelmem sem volt, hogy mit is jelent e két szó,
De kísérőm mondta: „Nincs köze a sóhoz,
Sem a kiscsibéket megszólólongatóhoz.

Oly mozgó képeket mutogat az ilyen,
Amiket köztéren nem tűr meg az illem,
Persze mindezt pénzért, nem is csekély áron,
Mégis van kereslet, télen is meg nyáron.”

Szóltam kísérőmnek, menjünk innen tova,
Hisz ez valóságos *Szodoma, Gomora*,
Ahol megbolydítják a férfiak eszit,
S *Vénusznak* lányait csak úgy adják-veszik.

Lépteim gyorsítva fejem törtem folyton,
Az itt látottakat hogy mondom el otthon,
Hogy az ifjúságot józanságra intsem,
S Pestnek erkölceit bé ne feketítsem.

Egy fitnessz-stúdióban

Mi lehet a fitnessz? – fúrta az oldalam.
Sétám közben ezen tűnődtem untalan.
„Meg kell nézni egyet! – mondta ki vezetett–,
A divatnak szele fölkapta ezeket.

Célja „testépítés”, sok résztvevőt csábít,
És már évek óta növekszik a szám itt.”
„Minek építeni azt, ami alakul régtől?” –
Szóltam közbe mindjárt én ellenvetésül.

„Igaz, régtől megvan, de tökélytől messze,
Kérdés, évek múltán vajon milyen lesz-e,
Ezért fontos a súly, has- és kebelméret,
Tornán finomított csínos alak végett.

Tudomány ez máris: lélekbúvár, orvos,
Tornatanár, masszőr, mindegyike fontos.
Ezekhez jönnek még testjavító gépek,
Erőnlét pótláshoz pedig bioétek.

Minderre pedig új szolgáltatás vagyon,
Úgy hívják, Stúdió, avagy Fitness-szalon.
Itt, az utcában is mutathatók egyet,
Ne menjünk el ilyen divatos hely mellett.”

Máris befordultunk, az ajtóban strázsa,
Ki a szolgáltatást nékem magyarázza.
Bilétát ad rögtön, kissé borsos áron.
De ha már itt vagyok, ezt is kipróbálom.

Az első terembe, ahogy ott belépvén,
Máris fogadott a szokatlan nagy élmény.
Volt, aki tornázott szőnyegen vagy szeren,
Szobabicikliztek, népes volt a terem.

Evezőpad is volt, víz is, tanmedence,
Hogy nem léptem belé, az volt a szerencse.
A nyújtókon lógtak, köteleken csüngtek,
Néhányan aléltan padokon feküdtek.

Az öltözet pedig mindenütt volt lenge,
Trikó és nadrág senkin túl nem tenge.
Alig volt rajtuk más, csak kis alsónemű,
Kísérőm azt mondta, ez itten sportszerű.

Több helyen állt mérleg, méregettek testsúlyt,
Mely testépítéshez szilárd alapot nyújt.
Volt, ahol zene szólt, erre roptak táncot,
Máshol masszőr kezén tűntek el a nyakráncok.

De akkor már kezdett szédülni a fejem,
S nem hittem, hogy ifjú formám visszanyerem.
Testépítés módját kellőképpen kilesvén,
Beszámolok erről otthon majd Peleskén.

Hol nincs még stúdió, karcsúsodó dáma,
Akikről eltűnik itten a zsírpárna.
Egyszer talán lesznek, ha a divat szele
Még jobban fújdogál a Tiszahát fele.

A hangászkaroknál

Ezután – gondoltam –, arra is ballagok,
Ahol versenyeznek ifjú hangászkarok,
Melyek szaporodnak, mint esőtől gomba,
Képüket is láttam minap újságomba’.

Nevük ki van írva hatalmas táblára
Muzsikát kedvelő ifjak számára.
Azt hittem, hogy Bábel tornya alatt megyek,
Megbűvöltek engem az idegen nevek.

Lokomotív G. T. és a Zizi Labor...
Valamennyi neve fülembe’ zakatol,
Neoton Family szerepelt még e helyt, –
A 100 Folk Celsius, s talán a *Fahrenheit*.

Panta Rhei és *Dózis*, *P. Mobil*, *Gemini*,
Metró és *Fonográf*, *Scampolo* és *Mini*,
Echo, *Universal*, *Express* és a *Zenit*,
Hadd ne soroljam a többi hangász-zsenit.

Nem békültem én meg ezzel a sok névvel,
Kérdeztem kísérőm háborogva, hévvel;
Mi az oka annak, mondja, hogy is lehet,
Hogy zenekar ritkán választ magyar nevet?

Felelt a kísérőm készségesen rája:
„Ím a névadásnak alfa- s omegája:
Az idegen vonzó, és ennél több mi kell?!
Csak ilyen nevekből lesz majd a nagy siker.

Minél meghökkentőbb az együttes neve,
Rajongóira is nagyobb hatást teve,
Ettől a hangulat eleve már forró,
Magyar név meg ritka, mint a fehér holló.

Ha van, véletlenül, az is *Pokol, Bomba*,
Ezekre mindenki felfigyel majd nyomba',
Legyen *Istennyila, Halottkém, Tűzkerék*,
Ilyenekből is van már egy szekérderék."

Közben sok fiatal épp mellettünk ment el,
Mivel nyitni készült az új *disco-center*.
Pop-majálist ígért, forrott a pop-katlan,
És a zenebona áradt szakadatlan.

Választékot ajánlt kapuban egy fickó:
Volt ott *kemény rock* is, *pop* is, *beat* és *disco*,
Mi a kemény rockra váltottunk két jegyet,
Gondoltam, ilyenre *Peleskén* nem megyek.

Hát amint beléptem, elállt szemem, szám is,
Mert már elkezdődött a legelső szám is,
A fények villogtak, volt nagy csinnadratta,
Hangorkán az embert majd a falhoz csapta.

Bár a fülem rest már, károsult hallásom,
Hittem, hogy ágyúval lőnek a padláson,
Olyan hangerővel szóltak a szerszámok,
Gondoltam, valami ütközetben járok.

Fönt a színi padon ordított egy legény,
Hirtelen nem tudtam, miért üvölt szegény,
Bármilyen történt vele, nem gondoltam jóra,
Azt hittem, hogy rájött itt a bolondóra.

Ruhája alig volt, haja leért vállig,
Maszkabálra ez is – gondoltam – beválik.
Szája elé tartott egy kis ezüst gömböt,
Ettől a csarnok is százszorosan zöngött.

Orcája eltorzult, láttam, nagyon szenved,
De az ordításból jottányit sem enged.
Már-már azt is véltem, hogy e szegény „ápol”,
Közben a közönség lelkesedett, „csápol”.

Aztán táncoltak is, zene ehhez zengett,
„Forgószél mint port hajt, mindenki tekergett,
Gondoltam, virradatig sok meghal ezekből,
Guta következik a fejszédülésből.”

Nyugtatott kíséřőm, hogy nem *nekem* szól ez,
Nem ez a muzsika, ami *nekem* jó lesz.
Sérült dobhártyámmal kitántorgék végre,
S megnyugodva néztem a csillagos égre.

A teátrumban

Egyszer csak mit látok tőlünk nem is távol,
Egy nagy épületben kiírás világol,
Teátrum volt s mindjárt kezdődött a játék,
Kíséřőmmel együtt két bilétát válték.

Véltem, gyönyörködöm majd a hallott szóban,
Feredek a nyelvben, mint a tiszta tóban,
Élvezem szólások erejét és színét,
S mint mívelt utazó térek haza innét.

Szép volt a teátrum, csillogott a fénytől,
Így is képzeltem el a színházat régtől,
Arannyal díszítve volt ott minden páholy,
Bársony kárpitozást láttam közel s távol.

„Pallérozott kristályból tizenkét lámpások
Benne sorba függtek, nagy volt ragyogások,
Villany áramától esett villámlások,
Szememet sértették a sok sugárzások.”

Csak egyet sajnáltam, megvallom én, nagyon,
Nem láttam firhangot sehol a színpadon,
Gondoltam, a végén nem telt a költségből,
Nem jutott mindenre ebből a bőségből.

Ám az én kísérőm megnyugtatótt rögtön:
„Más oka van ennek, van itt veres függöny,
De modern darabhoz függöny nem is pászol,
Függönyt látni jöjjön más darabba máskor.

Mert e dráma Élet, annak egy szeletje,
Nem kell ehhez függöny torzító keretje,
Nem lesz megszépítve a darabban semmi,
Most fogunk az élet sűrűjébe menni.”

Kísérőm, mint mindig, mondott nagy igazat,
Bizonyítá mindjárt az eljátszott darab,
Mint a fehér népek kapkodták fejüket,
Az éltebb dákák elhagyták helyüket.

Oly szavak röpködtek, magasságos szent Ég!
Miket ritkán tőr meg szelíd nyomdafesték;
Ki hová is menjen, s mi az édesanyja,
Hogyan és mit csinál nőstényje és kanja.

Bár én nem pirultam, mint a nézők tették,
Mert több kaszárnyában kaptam ebből leckét,
Ám a bakaszólás nem volt ilyen tömény,
Mint ahogyan szólt e drámai költemény.

Kísérőm nyugtatott: „Itt marad a bátra,
Maradjon, ne nézzen az ajtóra, hátra,
Kegyetlen színháznak mondják ezt a drámát,
Mely kiűzte innét a sok ijedt dámát.”

Nem sokan maradtunk, akik kitartottak,
S a végén kimenni vélem iparkodtak.
Tavaszi szél fújt és hűsítette fejem,
Mintha tudta volna, hogy mi történt velem.

Majd a kegyesrendi templomnál megálltam,
Fogadalmat tettem élménytől megszálltan,
Hogy kegyetlen drámát egyhamar nem nézek,
Írják bár azt mindjárt koszorús lángészek.

Így telt el egy napom és különös estem,
Mikor vizitáltam egyszer *Budapesten*.
Mindebből naplómba jegyeztem keveskét,
Hogy majd tudósítsa falumat, *Peleskét*.

„Sok szép áldásokat és jó egészséget,
Adjon *Isten* hozzá *Sámson-erősséget*,
Legyen mindnyájunknak bízó reménysége,
Ezzel búcsúzom most, verseimnek

v é g e .”

*Gróf Gvadányi József levele
rudabányai kiadójához*

Tekéntetes Uram! Jó Hadobás Sándor!
Az, kit a szerzőknek múzsája is pártol,
Mert a könyveimet már mind sorra szedte,
S Rudabányán nyomott füzetébe tette,*
Melyben, holtom után több mint kétszáz évvel
Jegyezte, hogy sok könyv mikor, miben tér el.
Köszönöm én szerény érdememhez mérten
A túlsó világról, hová rég megtértem.
Előtte sokfelé virtust csillogtatva
Jártam a világot, harci babért hagyva.
Majd mint kvietált tiszt kardom félretettem,
Inkább tollam beszélt ezután helyettem.
Tudom, verseimnek nagy piaca nincsen,
Nem kapkodnak értük, mint valami kincsen.
(Más kell ma a népnek, géppel hajtott kocsi,
No meg *távbeszélő*, hogy folyjon a „*locsi*”.
Vagy képeket néznek, bámulnak szakmáiban,
Mint a pórnép tette hajdan a vásárban.)
Sok mindenről írtam, de nem pénzért tettem,
Nem ítélné ezért senkise felettem,
Módi ellen szóltam, mindig buzgó szívvel,
Ilyesmit az ember csak a honért mível.
Magam sokszor láttam *Pest-Budán neumódit*,
Külhoni divatot, amely itt is hódít.
Hallom, ma sincs másképp, veszélyben a nyelvünk,

* Az Érc- és Ásványbányászati Múzeum 2000-ben kiadta Gvadányi József műveinek és a róla szóló írásoknak a bibliográfiáját. (*A szerkesztő.*)

Ánglusra, németre hajazik a kedvünk.
Ezért, ha valaki, ismerve célomat,
Tollforgatóként még fölveszi maszkomat,
Ilyetén szándékkal bírálóvá válik,
Ami ma *Pest-Budán* bolondnak is számít,
Kérem, támogassa, ha jó, az ügyemet,
Eredményre jutni így is alig lehet.
De legalább szóljon a nemtetszés hangja,
Kapjon megbecsülést anyanyelvünk rangja.

Redaktor úramnak így üzenek mostan
Ez égi postával, mit messziről hoztam,
Mert a nyári égen már a *Göncöl* ragyog,
S azt álmodom, ismét a táborban vagyok.
A szép *Szakolcára* térek vissza-vissza,
Közben huszárságom az áldomást issza.
Ám riaszt a kürtszó, gyorsan lóra máris...!

Üdvözli:

Gvadányi lovas generális.

Kelt: Budán, 2002. június 13-án.

Gróf Gvadányi József író (1725-1801) Rudabányán született. Ez a magyarázata annak, hogy örömmel vállalkoztunk Szablyár Ferenc irodalomtörténész Gvadányi jellegzetes ódon stílusában írt, nagy beleérző-készségről tanúskodó, sziporkázóan szellemes munkájának kiadására. Íme az újabb bizonyíték arra, hogy a hajdan népszerű, de mára már jóformán elfelejtett tollforgató generális művei (elsősorban az irodalomtörténeti jelentőségű *Egy falusi nótárius budai utazása...* és a *Rontó Pál*) még ma is termékenyítőleg hatnak, és időnként szépirodalmi alkotások ihletőivé válnak. (A szerkesztő.)

Szablyár Ferenc

EGY FALUSI NÓTÁRIUSNAK
LEGÚJABB PEST-BUDAI
UTAZÁSA

R u d a b á n y a
2003